

Hacda yaşanan bazı örnek olaylar

Prof. Dr. Ramazan Altıntaş

Mecazi anlamda Allah'ın evi olan Kâbe-i Muazzama, hem Ev'e dönüşün bir simgesi hem de kutsal mekânın adıdır. Onun kutsallığı, sadece maddi yönüyle değil, aynı zamanda Allah'ın bir meşairi/işareti oluşuydur. (Hac, 29, 33.) Bir güven mahalli olan Kâbe, umre ve hac görevini yerine getiren Müslümanlar için ferdî ve sosyal faydanın yanında, yeryüzü ehli için de bir bereket ve hidayet vesilesidir. Bu husus Kur'an'da şöyle beyan edilir: "Doğrusu insanlar için ilk kurulan ev, Mekke'de, dünyalar için mübarek ve doğru yol gösteren Kâbe'dir." (Âl-i İmran, 96.) Burada, Allah'ın varlığına işaret eden 'apaçık delillerin" (Bkz. Âl-i İmran, 97.) bulunmasının yanında bütün bir insanlık için hidayet vesilesi olduğu vurgusu çok anlamlıdır. (Bkz. Âl-i İmran, 96.) Arapçada gayeye ulaştıran rehber, işaret anlamına gelen hüdâ sözcüğü, Kâbe söz konusu olunca, bütün insanlar için kible, kendi vasıtasıyla Allah'a ulaşılan mekân ve Halık-i Muhtar'a bir delil olma gibi özellikleri bünyesinde taşır. Kâbe'nin âlemler için hidayet kaynağı olmasında ana etken, onun güvenilir bir melce oluşundan dolayıdır. Çünkü hidayet, insanın kendisini güvende hissetmesi halidir. Bu bağlamda tarih boyunca Kâbe'ye sığınanlar kendilerini hep güvende hissetmişlerdir. Kâbe'nin Rabbine kulluk edenlere ne korku ne de açlık vardır. (Bkz. Kureyş, 3-4.) Bugün de fiziki Kâbe ile gönül kâbesinin koordinatlarını iyi buluşturanlar bu huzuru, bu güveni ve manevi coşkuyu doya doya yaşayacaklardır.

İslam'da ibadetlerin bir amacı da dolaylı olarak insanda iyi yönde ahlaki değişimi gerçekleştirmektir. Bir ibadet disiplini olarak hac ve umre de ahlaki anlamda davranışlarımızın iyiye doğru dönüştürülmesinde büyük rol oynarlar. Mesela, sabır eğitimi bunların başında gelir. İnsan, öfkesini nasıl kontrol edeceğini ve yöneteceğini uygulamalı olarak burada öğrenebilir. Çünkü Hac, 'insanın başkasıyla iyi geçinmesinin' eğitiminin verildiği bir ibadettir. Nitekim Hz. Peygamber'den gelen bir rivayette: "Mümin başkaları ile iyi geçinir, kendisi ile iyi geçinilir. İyi geçinmeyen ve kendisi ile iyi geçinilmeyen kimsede hayır yoktur." (Ahmed b. Hanbel, Müsned, II, 400.) buyrulur. Hac esnasında kötü söz söylemek, Allah'a itaatten çıkma tezahürleri içine girmek ve herhangi bir kimse ile kavga etmek, yasaklanmıştır. (Bkz. Bakara, 197.) Bu kısa dönemde diline, eline ve beline sahip çıkmanın eğitimini alan bir Müslüman, bu güzellikleri ömür boyu hayatının tüm alanlarına taşımalı ve yansıtmalıdır.

Görüldüğü gibi haccın önemli rükünleri arasında yer alan Kâbe'yi tavaf ve diğer ibadetlerle mümin büyük bir değişim geçirir. Gündelik hayatta köklü değişikliklere sebep olan bu değişim, insanla birlikte yeryüzüne, sosyal hayatın tüm alanlarına taşınır. Hayatının bir bölümünde siyah ırka mensup olmanın kompleksine kapılan ve beyaz ırka derin öfke duyan Amerikalı Malcolm X (ö. 1965)'in hidayet öyküsünde haccın bu yönü, çok güzel dile getirilir. O, kendi adını taşıyan 'Malcolm X' adlı eserde bu değişimi şöyle anlatır:

"Hacca gitmek, görüş açımı alabildiğine genişletmiştir. Bu gezi, benim ruhuma yeni bir İslam anlayışı yükledi. Kutsal beldede geçirdiğim iki hafta içerisinde, Amerika'da geçirdiğim 39 yıl boyunca hiç rastlamadığım şeylere şahit oldum. Bütün ırkları, bütün renk tonlarıyla tanıdım. Irk ayrımcılığının olmadığı gerçek kardeşlik anlayışını gördüm. Gerçek İslam bana göstermiştir ki, beyazların tümünü birden bir kalemde silip atmak da o kadar yanlış bir tutumdur." (Haley, Alex, Malcolm X, çev. Y. Kayırlı, Ankara, 1978, s. 729.) Sözlerine devamla Malcolm X, "Eğer haccın rengârenkliği, manevi cephesi bütün bir dünyaya yeterince duyurulabilirse ve gereği gibi anlatılırsa, İslam'ı din olarak seçenlerin sayısı, en

azından iki-üç misli daha artacaktır.” diyor. (Bkz. a.g.e., s. 763.) Amerikalı Müslüman Malcolm X’in hayatındaki bu değişim ve dönüşüm öyküsü, somut olarak, Kabe’nin bir hidâyet vesilesi oluşuna en çarpıcı bir örnektir. Malcolm X’in de anlattığı gibi Hac ibadeti, her türlü dil, mezhep, renk farklılığının ‘ümme’ kalıbında eridiği bir manevi atmosferin adıdır.

Hac ve umre, hepimizin hayatında köklü değişimlerin yaşanmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda gerek Mekke’de gerekse Medine’de yaşanan dinî tecrübenin paylaşılması diğer insanlara yararlı olması bakımından büyük önem taşımaktadır. Tarih boyunca birçok müellif, hac intibalarını kaleme almak suretiyle orada yaşadıklarını anlatmışlardır. Bugün bu bağlamda bir hac edebiyatından bahsetmek mümkündür. Kutsal beldeye yaptığımız bir yolculuk neticesinde otobüsle Cidde’ye giderken hacılarımıza intibalarını sormuştum. Çok güzel şeyler dinledim kendilerinden. Otobüste bulunan herkes ayrı ayrı o kadar güzellikler yaşamışlar ki, anlatmaya başladıklarında hem yolculuğun sıkıcı atmosferinden kurtulmuş oldular hem de hac ve umrenin insanın içinde ve davranışlarında meydana getirdiği değişime yakinen tanıklık ettiler. İşte ben bunlardan birkaç anekdotu değerli okuyucularımızın istifadesine sunuyorum.

Üniversitede öğretim üyesi olarak çalışan bir hocamıza hac sırasında sizi en çok ne etkiledi? Diye sorduğumda şunları anlatmıştı: “Beni en çok etkileyen şey, Kâbe oldu. Onu ilk defa görünce kalbimle Kâbe arasında manevi bir çekim yaşadım. İçim coşkuyla doldu. İnanın Harem-i Şerif’te duyduğum hazzı, dinginliği, güven duygusunu, huzuru, rahatlama ve sükûneti, başka hiçbir yerde duymadım. Kâbe, mecazi anlamda Allah’ın evidir. Allah’ın evi, bizim de evimizdir. Sanki kendimi Allah’la buluşmuş gibi güven içinde hissettim. Haccın bütün rükünlerini, cahiliyenin kökünü bir bir kurutan bir eylemler alanı olarak gördüm.” dedi.

Aynı hocamız bir de Medine’de yaşadığı hatırayı anlatmıştı: “Hacca gitmeden önce, Hz. Peygamber’i rüyamda görmüştüm. O gün akşama kadar çok duygusal anlar yaşadım. Ravza-i Mutahhara’ya vardığımda aynı coşkusallığı içimde hissettim. Ziyaretten sonra otelime dönerken öyle bir hâl yaşadım ki, sanki kalbim orada kaldı. Mescid-i Nebeviden dışarı çıkınca bir adım atıyorum tekrar iki adım geriye atarak salâvat okuyordum. Bu yönelişimde dört defa aynı durumu yaşadım. Her defasında geri dönerek Hz. Peygamber’i selamlıyor tekrar yürüyorum, tekrar geri adım atıp selamlıyorum.” demişti.

İlk defa hacca gelen bir başka hacımız da önce Medine’ye geldiğini, memlekette yaşadığı bir rüyanın aynen Ravza-i Mutahhara’da tecelli ettiğini dile getirdi: İçimde, kutsal beldelere bir an önce varmanın sevincini yaşıyordum. O duygularla yatağıma girdim. Rüyamda Medine’ye gitmiş ve Allah Rasulü’nün kabrini ziyaret ediyordum. Ama Efendimizin kabri diye, Hz. Ebubekir’in kabrine karşı durmuş dua ediyormuşum. Birisi arkamdan beni tutarak burası Rasulü’llah’ın kabri değil, şurasıdır diye yönümü Hz. Peygamber’in kabrine doğru çevirmişti. Birkaç gün sonra Medine’ye vardığımda aynı hali canlı olarak yaşamıştım, diye ekledi.

Hac ve umre ziyaretlerinde hacılarımıza hizmet için görevlendirilen kafile başkanlarımız ve hocalarımız büyük fedakârlıklar yapmaktadırlar. İşte bu fedakâr ve hizmet etmeyi ibadet olarak değerlendiren bir kafile başkanımız da şunları anlatmıştı: Kendi kendime gerek Mekke’de gerekse Medine’de tarihe yolculuklar yapmıştım. Allah Rasulü’nün ve sahabilerin yaşadığı bu topraklar gözümün önünden bir tarih şeridi gibi akıp gitmişti. Bazen de Osmanlı Mekke’sini ve Medine’sini düşünmüştüm. Harem-i Şerif’te ve Mescid-i Nebevi’de bulunduğum zamanlar Peygamberimiz başta olmak üzere onun kutlu sahabesinin yaşadığı olayları bir bir canlandırıyor zihnimde. Bu toprakların vahye sahne olduğunu tefekkür ettim. Bu kutsal yerlerin melekler tarafından da ziyaret edildiğini düşündüm. Bir an içimden melekleri görmek gelmişti. Meleklerin insan kılığına girdiğini okumuştuk, kitaplardan. Mesela, vahiy meleği Cebrail (a.s.), sahabeden Dihyetü’l-Kelbi ve Mus’ab b. Umeyr’in kılığına girmişti. Acaba bu şekilde bir melekle karşılaşabilir miyim? diye de düşündüm. Bir taraftan da bazı hacılarımız

nasihatlerimize rağmen o kadar olumsuz tutum ve davranışlar sergiliyorlardı ki, bunlara çok üzülüyor, zihnimden bir daha resmi bir görevle gelmeyeceğim diye geçiriyordum. Kendi kendime eğer bunların eğitim seviyeleri düşük olmasaydı, bunları yapmazlardı gibi, sitelerde bulundum. Bazen geceleri öyle yorgun düşüyordum ki, sabah namazına zor yetişiyordum. Sabah ve yatsı namazlarının şahitli namazlar olduğunu naslardan okuyorduk. Onun için de elimden geldiği kadar hem Mekke’de ve hem de Medine’de özellikle bu iki namazı cemaatle kılama yolunda büyük gayretler sarf ediyordum. Anlatacağım olayı Medine’de yaşadım. Yine bir gün çok yorgun düşmüştüm. Bir kalktım ki, namaza geç kaldığımı anladım. Sabah ezanı okunmuş, namaza durulmuş, abdestimi alarak otelimden hızlıca çıktım. Mescid-i Nebevi’ye doğru yürürken imamın selam verdiğini duydum. Çok üzüldüm. Büyük bir utanç duydum. İnsanlar camiden çıkarken, benim mescide girmem, zoruma gitmişti. Daha güneşin doğmasına da yarım saat vardı. Mescidin sınırlarına girince arkamdan bir el omzuma dokundu. Tebessümle selam verdi, Arapça olarak, namaza geç mi kaldın? Dedi. Ben de evet, dedim. Camiden çıkan yoğun cemaatle karşılaştım. Selam veren Müslüman’a bile bakmıyordum telaşlımdan. Kalabalıklara karıştım. Mescid-i Nebevi’nin avlusunda namaz kılan Müslümanların arasından süratle geçerken, önüme bir el uzandı, namaz kılanın önünden geçme, diye. Baktım biraz önce bana, tebessümle namaza geç mi kaldın? Diyen genç Müslüman. Sanki beni takip ediyor, bana refakatte ve nezaretle bulunuyordu. Acele mescide girdim, yine aynı adam ‘buyur’ namazı sen kıldır, dedi. Ben imam, o cemaat oldu. Namazı bitirince Kur’an okuyuşumu tebrik etti. Nereli olduğumu sordu. Ben de ona sordum. İskenderiye’liyim, dedi. Bana, ne iş yaparsın? Dedi. Ben yaptığım işi söyledim. Aynı soruyu ben de ona sordum, ben işçiyim, ameleym, dedi. Biraz Kur’an okumak istedim, elimi raflara uzatınca, geri dönüp baktım, o kimse kaybolmuştu. Artık benim içimde duyduğum hüznün gitmiş, yerini manevi bir coşku almıştı. Her şeyin en iyisini Yüce Allah bilir. Kendi kendime tefekküre daldım. Acaba, bu topraklarda melek görmeyi arzu etmiştim, yoksa bu adam melek miydi? Mescid-i Nebevi’de imamla sabah namazını kılmayı kaçırmış, bu kimseyle cemaat olarak kılmıştım. Acaba cemaatle kıldığımız bu namaz meleklerin şahitliği kapsamına girdi mi? Bazı hacıları eğitimsizlikle suçlamıştım. Acaba bu uyanık Müslümanın ben de “ameleyim, işçiyim” demesi, bana bazı hacılarımız konusunda yaptığım değerlendirmenin yanlış olduğu dersini mi verdi? Kısaca ben de bu tecrübeden birçok derin sonuçlar çıkardım.

Bir başka hacımız da şunları anlatmıştı: Öyküsünü aktaracağım Müslümanı, hac yolunda yakinen tanımıştım. Çok ihlaslı, insana güven veren bir yüz, sevecen, istenilen kurallara uymada titizlik gösteren, özverili ve başkalarını düşünen bir kimse. İnsan kendisiyle konuştuğu zaman içinde huzur duyduğu, bir kimse. Tam bir disiplin ve nezaket abidesi. Dahası, görüldüğü zaman Allah akla gelen bir kimse. Kısaca, sözü ve davranışlarıyla örnek alınması gereken bir Müslüman. Ondandır da bir şeyler anlatmasını istemiştim. Onun da bu kutsal yolculukta çok şeyler yaşadığını hissediyordum. Hocam, anlatmasam olmaz mı? Dedi. Belki de bunca masraf, zaman harcayarak yaptığı ibadetlere gösterişin karışmasından çekiniyordu. Ben de kendisine, anlatsan iyi olur, kardeşim. Bu anlatılanlar, bizi bu topraklara bağlıyor ve imanımızı artırıyor, demiştim. Başladı anlatmaya: İçimden Hacer-i Esved’i öpmek geçiyordu. Her tavafta yaklaşıyorum, kalabalıklar birden beni kenara atıyordu. Bir gün “Allah’ım ne olur, günlerimiz yaklaştı, belki bir daha buralara gelemeyiz, bana Hacer-i Esved’i öpmeyi nasip et.” diye içten bir yakarıyla dua etmiştim. Tavaf esnasında Hacer-i Esved’in tam karşısına geldim, sanki bir el beni aldı, kalabalıkların arasından kolayca geçirerek onu öpmemi sağladı. Gerçekten olağanüstü bir şeydi. Çok mutlu olmuştum. Bu yaşadığım tecrübeyi hayatım boyunca hiç unutmayacağım, demişti.

Netice olarak söylemek gerekirse, gerçekten hac ve umre ibadetinde yaşanan hatıralar insanın hayatında derin izler bırakmaktadır. Mutlaka buraları ziyaret eden her Müslümanda bunlara benzer hatıralar yaşanmıştır. Hep şunu düşündüm: Keşke hac ve umre dönüşlerinde kabile başkanları hocalarımız, Allah’ın ziyaretçilerine dönüş yolunda herkese yaşadığı ve ilginç bulduğu bir hatırayı yazmasını istese, sonra da yazılan bu hatıraları toplayıp Başkanlığımıza gönderseler. Bu hatıralardan bir seçme yapılarak yayınlanmış olsa, büyük hizmet yapılacağını düşünüyorum. Elbette bu hatıralar içinde

itikattan ibadete, giyimden-kuşama, mutfak kültüründen alış-verişe, dostluklardan sosyal ilişkilere varıncaya kadar, birçok örnek olay yer alacaktır. Bu örnek olaylar ileride başta din eğitimi olmak üzere, tasavvuf, toplumbilim ve psikoloji disiplinleri alanında yapılacak çalışmalara iyi bir malzeme sağlayacaktır.